

KGP-4114-02-01/2012
Nr ewid. 170/2013/I/12/007/KGP

Informacja o wynikach kontroli

**POSTĘPOWANIA SPORNE
PROWADZONE PRZEZ URZĄD PATENTOWY
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
W LATACH 2010–2012**

MISJA

Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej

WIZJA

Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa

Dyrektor Departamentu Gospodarki,
Skarbu Państwa i Prywatyzacji:
Andrzej Otrębski

Zatwierdzam:
Marian Cichosz

Wiceprezes Najwyższej Izby Kontroli

dnia 16.10.2013 r.

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
T/F +48 22 444 50 00

www.nik.gov.pl

1. WPROWADZENIE.....	4
2. PODSUMOWANIE WYNIKÓW KONTROLI.....	5
2.1. Ogólna ocena kontrolowanej działalności	5
2.2. Synteza wyników kontroli.....	5
2.3. Uwagi i wnioski.....	7
3. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI	8
3.1. Charakterystyka stanu prawnego oraz uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych	8
3.1.1. Charakterystyka stanu prawnego dotyczącego kontrolowanej działalności	8
3.1.2. Działalność Urzędu Patentowego w związku z orzekaniem. Kolegia Orzekające do spraw spornych. Eksperti	9
3.2. Istotne ustalenia kontroli	10
3.2.1. Organizacja UPRP w zakresie dotyczącym prowadzenia postępowań spornych	10
3.2.2. Terminowość egzekwowania przez UPRP formalnych elementów wniosków w sprawach spornych	11
3.2.3. Terminowość realizacji obowiązku wzywania stron do udzielenia odpowiedzi na wniosek.....	12
3.2.4. Terminowość rozstrzygania spraw spornych.....	13
3.2.5. Terminowość sporządzania uzasadnień decyzji w sprawach spornych	14
3.2.6. Postępowania sporne wszczęte wskutek sprzeciwów wobec prawomocnych decyzji UPRP	16
3.2.7. Inne ustalenia	18
4. INFORMACJE DODATKOWE	20
4.1. Przygotowanie kontroli	20
4.2. Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli	20
5. ZAŁĄCZNIKI	21

Temat kontroli

Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, przeprowadziła, z uwzględnieniem kryteriów określonych w art. 5 ust. 1 ustawy o NIK², kontrolę wybranych aspektów działalności Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2010–2012 (nr I/12/007/KGP) . Była to kontrola doraźna, podjęta z inicjatywy własnej Najwyższej Izby Kontroli.

Cel główny

Głównym celem kontroli było dokonanie oceny terminowości realizacji procedur dotyczących rozstrzygania wszczętych w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej³ w latach 2010–2012 postępowań spornych⁴, prowadzonych na mocy ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. *Prawo własności przemysłowej*⁵. Ze względu na niezależność pracy Kolegiów Orzekających w sprawach spornych skoncentrowano się na zgodności prowadzonych postępowań z obowiązującymi procedurami, w szczególności na ich terminowości. Kontrolę przeprowadzono w okresie od 8 stycznia 2013 r. do 28 maja 2013 r. i objęto nią postępowania sporne prowadzone w okresie od 1 stycznia 2010 r. do 31 grudnia 2012 r.

W złożonej do Najwyższej Izby Kontroli skardze wskazano na nieprawidłowości dotyczące postępowań spornych prowadzonych w UPRP na podstawie *pwp*. Według skarżącego nieprawidłowości dotyczyły kwestii proceduralnych określonych w *pwp* oraz *Kodeksie postępowania administracyjnego*⁶:

- ♦ niesporządzania w terminie ustawowym uzasadnień do decyzji wydawanych w prowadzonych postępowaniach spornych,
- ♦ opóźnień oraz przewlekłości prowadzonych postępowań spornych.

Prezes UPRP wskazuje od kilku lat na występujące w Urzędzie problemy z zatrudnieniem pracowników na stanowiska związane bezpośrednio z rozstrzyganiem kwestii z zakresu ochrony patentowej. W Urzędzie występują wakaty w tej grupie pracowników, tj. na stanowiskach: ekspertów, asesorów oraz aplikantów eksperckich. Prowadzone postępowania kwalifikacyjne często kończą się niewyłonieniem osób o odpowiednich kwalifikacjach. Natomiast aplikanci eksperccy, po zdaniu egzaminów, odchodzą do pracy w sektorze prywatnym, ze względu na znacznie wyższe wynagrodzenia.

¹ Dz. U. z 2012 r. poz. 82 ze zm. Dalej: *ustawa o NIK*.

² Tj.: legalności, gospodarności, celowości i rzetelności.

³ Dalej: UPRP lub Urząd.

⁴ Dalej: postępowania sporne lub sprawy sporne.

⁵ Dz. U. z 2003 r., Nr 119, poz. 1117 ze zm. Dalej także: *pwp*.

⁶ Dz. U. z 2013 r., poz. 267. Dalej: *Kpa*.

2.1 Ogólna ocena kontrolowanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie⁷ ocenia terminowość rozstrzygania spraw wszczętych w UPRP w latach 2010–2012 w trybie postępowania spornego, wyszczególnionych w art. 255 ust. 1 ustawy Prawo własności przemysłowej. Urząd powinien dążyć do ich rozstrzygnięcia we wskazanym w *pwp* terminie sześciu miesięcy od dnia złożenia wniosku. Z wytypowanych do kontroli postępowań spornych zgłoszonych do Urzędu w latach 2010–2011, aż 89% zakończonych zostało z przekroczeniem tego terminu. Najdłuższe opóźnienie rozpatrywania sprawy spornej wyniosło 832 dni, zaś średnie opóźnienie dla spraw zgłoszonych w latach 2010 i 2011 wynosiło odpowiednio 235 i 101 dni. Świadczy to o niedostatecznej rzetelności działania. Kontrola wykazała, że przekraczanie wskazanego w ustawie sześciomiesięcznego terminu na rozstrzygnięcie postępowania spornego, następowało nie tylko z przyczyn leżących po stronie UPRP, ale również z powodów niezależnych od Urzędu.

W Urzędzie nie dotrzymywano również 30-dniowego terminu na sporządzenie pisemnego uzasadnienia decyzji wydawanych po przeprowadzonych postępowaniach spornych (określonego w art. 255⁸ ust. 2 *pwp*). Przy czym dla spraw rozpoczętych w roku 2010 przekroczenie tego terminu nastąpiło w 88% skontrolowanych spraw, a średni okres wydania uzasadnienia wynosił 151 dni od dnia ogłoszenia decyzji.

Niezależnie od powyższej oceny, NIK pozytywnie ocenia podjęcie przez Urząd działań skutkujących poprawą terminowości załatwiania spraw oraz zmierzających do zmniejszenia liczby prowadzonych jednocześnie postępowań spornych, w tym liczby postępowań opóźnionych. NIK pozytywnie ocenia również przeprowadzenie w UPRP prac analitycznych w celu podjęcia działań zmierzających do znowelizowania ustawy *pwp* w zakresie dotyczącym prowadzenia postępowań spornych.

2.2 Synteza wyników kontroli

1. Najwyższa Izba Kontroli negatywnie oceniła pod względem rzetelności terminowość rozstrzygania spraw spornych przez UPRP. W roku 2010 aż w 95% spraw przekroczony został sześciomiesięczny termin, w którym postępowanie powinno być zakończone. Średnie przekroczenie tego terminu wynosiło 235 dni, a w jednym z przypadków decyzja wydana została z opóźnieniem wynoszącym 832 dni. W kolejnym roku odsetek spraw rozpatrzonych z przekroczeniem tego terminu zmalał do 83%. Zmniejszył się również średni okres przekroczenia tego terminu do 101 dni, a najdłuższy okres opóźnienia wyniósł 357 dni. Natomiast w 2012 r. tylko w 13% wylosowanych do kontroli spraw nastąpiło przekroczenie terminu rozpatrzenia sprawy, średnio o 58 dni. Poprawa terminowości rozpatrywania spraw spornych nastąpiła pomimo tego, że w latach objętych kontrolą liczba składanych do UPRP wniosków w sprawach spornych nie ulegała znaczącym zmianom. Przy czym na 5 przewodniczących i 11 ekspertów-orzeczników zasiadających w Kolegiach Orzekających w sprawach spornych przypadało rocznie średnio 1 100 spraw spornych. [str. 10, 13-14 *Informacji*]
2. Najwyższa Izba Kontroli negatywnie oceniła terminowość występowania przez UPRP o uzupełnienie formalnych elementów wniosków w sprawach spornych, określonych w art. 255¹ ust. 2-4 *pwp*. Średni czas od złożenia wniosku do wysłania przez Urząd wezwania do usunięcia braków formalnych, w kolejnych latach objętych kontrolą wynosił odpowiednio: 67, 69 oraz

⁷ W stosowanej przez NIK trzystopniowej skali ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

18 dni. Przy czym w skrajnym przypadku, od momentu złożenia wniosku do wezwania strony do uzupełnienia braków formalnych upłynęło prawie 10 miesięcy. Natomiast NIK jako celowe oceniła wprowadzenie zmian organizacyjnych, mających służyć skróceniu czasu dokonywania oceny formalnej złożonych wniosków oraz wysyłania wezwań do uzupełnienia braków formalnych. [str. 11-12 *Informacji*]

3. Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości oceniła pod względem kryterium rzetelności terminowość realizacji przez Urząd obowiązku wzywania stron do udzielenia odpowiedzi na wniosek, określonego w art. 255² *pwp*. Spośród objętych szczegółową kontrolą spraw spornych, w 10% spraw od dnia wpływu do UPRP wniosku do dnia wysłania uprawnionym wezwań do udzielenia odpowiedzi na wniosek, upłynął okres przekraczający trzy miesiące. [str. 12-13 *Informacji*]
4. Terminowość sporządzania pisemnych uzasadnień do decyzji w sprawach spornych oceniona została przez Najwyższą Izbę Kontroli negatywnie. Przekraczanie ustalonego w art. 255⁸ ust. 2 *pwp* trzydziestodniowego terminu na sporządzanie uzasadnień do decyzji wydawanych w postępowaniach spornych, występowało we wszystkich latach objętych kontrolą. Odsetek spraw, w których uzasadnienie było sporządzone z przekroczeniem wskazanego powyżej terminu zmalał z 83% w roku 2010 do 27% skontrolowanych spraw w roku 2012. W roku 2010 aż w 8,5% spraw pisemne uzasadnienie do decyzji zostało sporządzone po upływie ponad roku od dnia ogłoszenia decyzji, a średni okres sporządzania uzasadnienia wyniósł 151 dni. [str. 14-16 *Informacji*]
5. Najwyższa Izba Kontroli negatywnie oceniła terminowość prowadzenia w UPRP działań dotyczących postępowań spornych wszczętych wskutek sprzeciwów wobec prawomocnych decyzji UPRP o udzieleniu patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji⁸.
Zgodnie z art. 247 ust. 1 *pwp* o wniesieniu sprzeciwu wobec prawomocnej decyzji Urzędu Patentowego, UPRP niezwłocznie zawiadamia uprawnionego z ww. praw, wyznaczając mu termin na ustosunkowanie się do sprzeciwu.
W kontrolowanym okresie, w 15 postępowaniach prowadzonych w UPRP wskutek wniesienia sprzeciwów (83% badanej próby), Urząd po wpływie sprzeciwów od decyzji o udzieleniu patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji wysyłał uprawnionym wezwania do udzielenia odpowiedzi na sprzeciw w terminie od ponad dwóch do pięciu miesięcy od daty wpływu sprzeciwów. W skrajnym przypadku, gdy do UPRP wpłynął wniosek o przywrócenie terminu do uzupełnienia braku formalnego, czas od momentu wpływu sprzeciwu do wysłania uprawnionemu wezwania do udzielenia odpowiedzi wynosił ponad 15 miesięcy⁹. [str. 16-18 *Informacji*]
6. Postępowania w sprawach spornych rozpatrują Kolegia Orzekające do spraw spornych, w składach trzy lub pięcioosobowych złożonych z ekspertów zatrudnionych w UPRP, upoważnionych przez Prezesa Urzędu do orzekania w sprawach spornych. W zakresie orzekania eksperci podlegają tylko ustawom. W kontrolowanym okresie wykorzystanie etatów eksperckich wahało się od 95,9% do 98% planowanych etatów. NIK pozytywnie oceniła wprowadzone przez Prezesa UPRP zmiany organizacyjne, które przyczyniły się do skrócenia okresu rozpatrywania spraw spornych. [str. 10-11 *Informacji*]

⁸ Postępowania na podstawie art. 246 i 247 *pwp*.

⁹ Sprawa sygn. akt rejestrowych – Pat 199427, sygn. akt w sprawie spornej – Sp. 461/10.

2.3 Uwagi i wnioski

Najwyższa Izba Kontroli, dostrzegając specyfikę realizacji czynności orzeczniczych wykonywanych przez Kolegia Orzekające ds. spornych UPRP, których charakter i sposób procedowania upodabnia je do organów sądowych, zwraca uwagę na to, że wpływ na opóźnienia, a niekiedy nawet paraliżowanie procesu orzekania, miały również działania stron postępowania, prowadzone w ramach obowiązujących procedur określonych przepisami prawa. Poprzez działania stron możliwe jest przedłużanie trwania postępowań, nawet do kilku lat. Zaliczyć do niech można składanie wniosków o zawieszenie postępowania, składanie kolejnych wniosków dowodowych, zmiany pełnomocników oraz wykazywanie niemożności stawiania się na rozprawach (np. z powodu choroby).

W ocenie NIK wykorzystywanie przez strony postępowań spornych różnych środków prawnych, pozwalających na przedłużanie prowadzonych spraw, uniemożliwia Urzędowi w niektórych przypadkach dotrzymanie terminu określonego w art. 255 ust. 3 *pwp*.

Najwyższa Izba Kontroli niezależnie od ogólnej negatywnej oceny kontrolowanej działalności pozytywnie ocenia fakt zdiagnozowania w UPRP powodów powstawania opóźnień w rozpatrywaniu postępowań spornych oraz podjęcia szeregu działań naprawczych. W ocenie NIK wprowadzone zmiany organizacyjne przyczyniły się do skrócenia terminów, w których wydawane są decyzje w sprawach spornych oraz przygotowywania do nich uzasadnień.

Niezależnie od wprowadzonych zmian organizacyjnych, Departament Orzecznictwa UPRP dokonał analizy obowiązujących przepisów pod kątem wprowadzenia zmian legislacyjnych w *ustawie prawo własności przemysłowej*, mających na celu przyspieszenie prowadzonych postępowań w trybie spornym. Rozważano np. wprowadzenie zasad regulujących możliwość podpisania uzasadnienia do decyzji pod nieobecność uprawnionych członków Kolegium Odwoławczego, rezygnację z obowiązku każdorazowego wzywania do udzielenia odpowiedzi na złożone przez drugą stronę pismo. NIK nie dokonywał przy tym oceny zasadności proponowanych zmian legislacyjnych, a jedynie podjęcie przez UPRP działań naprawczych o charakterze systemowym.

Ustalenia kontroli wskazują, że częściowo do przewlekłości postępowań, w tym do niedotrzymywania terminów przez UPRP, przyczyniają się aktualnie obowiązujące unormowania zawarte w *ustawie prawo własności przemysłowej*.

Zdaniem NIK, dla podniesienia jakości pracy UPRP, a przez to do usprawnienia systemu ochrony praw związanych z własnością przemysłową w państwie, pomocna byłaby odpowiednia interwencja ustawodawcy.

Ponadto w wystąpieniu pokontrolnym Najwyższa Izba Kontroli wniosowała o:

1. Zamieszczenie na stronach internetowych UPRP szczegółowych informacji i wskazówek dotyczących wymogów formalnych w zakresie dokumentów niezbędnych do uznania wniosku/sprzeciwu za prawidłowo złożony pod względem formalnym w trybie postępowania spornego.
2. Podjęcie działań zmierzających do rozpoczęcia archiwizacji w postaci elektronicznej akt spraw spornych prowadzonych przez Departament Orzecznictwa, w celu zapewnienia ciągłości prac w sytuacjach konieczności przekazania oryginałów akt innym organom.
3. Rozważenie możliwości zwiększenia liczby ekspertów z uprawnieniami do orzekania w sprawach spornych.

3.1 Charakterystyka stanu prawnego oraz uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych

3.1.1. Charakterystyka stanu prawnego dotyczącego kontrolowanej działalności

Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej jest centralnym organem administracji rządowej w sprawach z zakresu własności przemysłowej. Urząd działa na podstawie *ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej* oraz rozporządzeń wykonawczych do tej ustawy, wykonując zadania wynikające z tej ustawy, z przepisów odrębnych oraz z umów międzynarodowych. Nadzór nad jego działalnością sprawuje z ramienia Rady Ministrów minister właściwy do spraw gospodarki (art. 260 ust. 1 *pwp*). Prezes Rady Ministrów, w drodze rozporządzenia, nadaje statut UPRP, w którym w szczególności określa organizację, strukturę, zasady kierowania Urzędem oraz podział kompetencji, z uwzględnieniem statusu ekspertów, urzędników służby cywilnej i innych pracowników (art. 260 ust. 2 *pwp*). Obecny statut obowiązuje na podstawie *rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 7 czerwca 2004 r. w sprawie nadania statutu Urzędowi Patentowemu Rzeczypospolitej Polskiej*¹⁰.

Zgodnie z § 4 statutu podział zadań między Prezesa i zastępców Prezesa określa Prezes UPRP. Szczegółowy zakres zadań z podziałem na ekspertów, urzędników służby cywilnej i innych pracowników oraz tryb pracy komórek organizacyjnych określa regulamin organizacyjny nadany przez Prezesa Urzędu Patentowego. Obecnie obowiązuje regulamin organizacyjny Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiący załącznik nr 1 do jednolitego tekstu Zarządzenia Nr 2 Prezesa Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowej organizacji wewnętrznej Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej¹¹.

W myśl art. 261 *pwp* UPRP wykonuje zadania w sprawach własności przemysłowej, wynikające z ustawy, z innych przepisów odrębnych oraz z umów międzynarodowych. Należą do nich w szczególności:

- ♦ przyjmowanie i badanie zgłoszeń dotyczących wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych oraz topografii układów scalonych, dokonanych w celu uzyskania ochrony;
- ♦ orzekanie w sprawach udzielania patentów i dodatkowych praw ochronnych na wynalazki, praw ochronnych na wzory użytkowe oraz znaki towarowe, a także praw z rejestracji wzorów przemysłowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych;
- ♦ rozstrzyganie spraw w postępowaniu spornym w zakresie określonym ustawą *pwp*.

Na podstawie art. 262 *pwp* Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia szczegółowy zakres działania Urzędu Patentowego, uwzględniając w szczególności jego zadania i kompetencje, a także zasady i formy współdziałania Urzędu z innymi organami w sprawach objętych jego zakresem działania. Obecnie obowiązuje w tym zakresie *rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej*¹². Zgodnie z § 4 ust. 1 i 2 tego rozporządzenia, Urząd Patentowy przedstawia corocznie ministrowi właściwemu do spraw gospodarki plan zadań podstawowych i sprawozdanie

¹⁰ Dz. U. Nr 140, poz. 1484 ze zm.

¹¹ Załącznik do Obwieszczenia Prezesa Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 2012 r. o ogłoszeniu jednolitego tekstu zarządzenia w sprawie szczegółowej organizacji wewnętrznej Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. Urz. UPRP z 2012 r. poz. 1).

¹² Dz. U. z 2002 r. Nr 8, poz. 59 ze zm.

z wykonania zadań podstawowych i budżetu. W sprawozdaniu uwzględnia się omówienie realizacji wytycznych i poleceń ministra właściwego do spraw gospodarki, jeżeli takie miały miejsce.

Na czele Urzędu Patentowego stoi Prezes Urzędu Patentowego¹³, który kieruje Urzędem (art. 263 ust.1 *pwp*).

W ustawie *prawo własności przemysłowej* przepisy normujące zadania i organizację Urzędu Patentowego są zgrupowane w Tytule VIII Dział I, II, III, IV (art. 259–282 *pwp*).

3.1.2. Działalność Urzędu Patentowego w związku z orzekaniem. Kolegia Orzekające do spraw spornych. Eksperci

Głównym zadaniem Urzędu Patentowego RP jest orzekanie w sprawach o udzielanie praw wyłącznych na przedmioty własności przemysłowej. Orzeczenia przyznające prawa wyłączne wydawane są przez niezawisłych ekspertów. Sprawy sporne w zakresie unieważnienia lub stwierdzenia wygaśnięcia praw wyłącznych rozstrzygane są przez Kolegia Orzekające do spraw spornych Urzędu Patentowego.

Do powołanych przez Prezesa Urzędu Patentowego ekspertów należy orzekanie w sprawach, o których mowa w art. 261 ust. 2 pkt 2 i 3 *pwp*, tzn. w sprawach dokonywania wpisów do rejestrów, orzekanie w sprawach udzielania patentów i dodatkowych praw ochronnych na wynalazki, praw ochronnych na wzory użytkowe oraz znaki towarowe, a także praw z rejestracji wzorów przemysłowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych oraz rozstrzyganie spraw w postępowaniu spornym w zakresie określonym ustawą.

Zgodnie z art. 269 *pwp* w zakresie orzekania eksperci podlegają tylko ustawom. Do ekspertów nie stosuje się, przewidzianych w odrębnych ustawach (np. o pracownikach urzędów państwowych) przepisów o obowiązku wykonywania poleceń służbowych przełożonego, jak też przewidujących dokonywanie okresowych bądź doraźnych ocen pracownika dotyczących wykonywania przez niego zadań. Orzekając w sprawie, ekspert obowiązany jest uwzględnić dyrektywy interpretacyjne ustalone w ogólnych wytycznych Prezesa Urzędu Patentowego. Bezpośredni nadzór nad działalnością komórek organizacyjnych, w których orzekają eksperci, sprawuje Prezes Urzędu Patentowego lub z jego upoważnienia zastępca Prezesa. Nadzór ten nie może jednak wkraczać w zakres orzekania.

Ekspert jest obowiązany postępować zgodnie ze złożonym ślubowaniem, a w szczególności, między innymi, rzetelnie, bezstronnie, sprawnie i terminowo wykonywać powierzone zadania (art. 270 ust. 1 pkt 3 *pwp*).

W myśl przepisów, zawartych w Tytule VIII Dział IV *pwp* (art. 279–281) w UPRP działają Kolegia Orzekające do spraw spornych. Kolegia rozpatrują sprawy należące do ich właściwości w składzie: przewodniczący kolegium i dwaj członkowie kolegium. W sprawach zawiłych można wyznaczyć skład pięcioosobowy. W skład kolegium, oprócz przewodniczącego kolegium, wchodzi jako jego członkowie eksperci upoważnieni do orzekania w sprawach spornych przez Prezesa Urzędu Patentowego. Obsługę kolegiów sprawuje wyodrębniona komórka organizacyjna Urzędu Patentowego.

Zgodnie z przepisami zawartymi w Tytule VII *pwp* (art. 255–258) w trybie postępowania spornego, przeprowadzanego przez Kolegia Orzekające do spraw spornych, Urząd Patentowy rozstrzyga sprawy dotyczące między innymi:

¹³ Od dnia 1 lipca 2002 r. Prezesem Urzędu jest Pani Alicja Adamczak.

- ♦ unieważnienia patentu, dodatkowego prawa ochronnego, prawa ochronnego albo prawa z rejestracji;
- ♦ unieważnienia uznania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej ochrony międzynarodowego znaku towarowego;
- ♦ stwierdzenia wygaśnięcia prawa ochronnego na znak towarowy;
- ♦ udzielenia licencji przymusowej na korzystanie z wynalazku, wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego albo topografii.

Zgodnie z art. 255 ust. 3 *pwp* do spraw rozpatrywanych przez Urząd Patentowy w trybie postępowania spornego nie stosuje się przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego o terminach załatwiania spraw. Urząd Patentowy dąży do rozstrzygnięcia sprawy w terminie 6 miesięcy od dnia złożenia wniosku.

Po przeprowadzeniu postępowania spornego Urząd Patentowy wydaje decyzję (art. 255⁷ *pwp*). Pisemne uzasadnienie decyzji sporządza się z urzędu w terminie 30 dni od dnia jej ogłoszenia. Uzasadnienie podpisuje przewodniczący składu orzekającego i członek składu orzekającego, który sporządził uzasadnienie. Odpis decyzji wraz z uzasadnieniem doręcza się stronom (art. 258⁸ ust. 2 *pwp*). Na decyzje oraz postanowienia Urzędu Patentowego w sprawach rozpatrywanych w trybie postępowania spornego, całościowo określonych w art. 255 ust. 1 *pwp*, stronom przysługuje skarga do sądu administracyjnego (art. 257 *pwp*).

3.2 Istotne ustalenia kontroli

3.2.1. Organizacja UPRP w zakresie dotyczącym prowadzenia postępowań spornych

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie oceniła wprowadzenie obowiązującej od 1 września 2010 r. struktury organizacyjnej Urzędu, w części dotyczącej komórek organizacyjnych zajmujących się prowadzeniem postępowań spornych.

Postępowania w sprawach spornych rozpatrują Kolegia Orzekające do spraw spornych (art. 255 ust. 2 *pwp*). Kolegia rozpatrują sprawy w składach trzy lub pięcioosobowych (art. 279 ust. 2 *pwp*) złożonych z ekspertów zatrudnionych w UPRP, upoważnionych przez Prezesa Urzędu do orzekania w sprawach spornych (art. 280 ust. 3 *pwp*).

Wykorzystanie etatów eksperckich wg stanu na 31 grudnia w poszczególnych latach objętych kontrolą wynosiło: w 2010 r. – 196 etatów (98% planowanych etatów), w 2011 r. – 191,75 etatu (95,9% planowanych etatów), w 2012 r. – 194 etaty (97% planowanych etatów). W celu zapewnienia obsady na stanowiskach eksperckich prowadzono postępowania rekrutacyjne na stanowiska aplikantów eksperckich, skutkujące przyjęciem w latach 2010-2012 na aplikacje eksperckie kolejno 18, 9 i 16 osób. W grupie ekspertów, według stanu na 31 grudnia lat 2010–2012, w UPRP zatrudnionych było odpowiednio: 128, 145 i 143 ekspertów¹⁴. Członkami Kolegiów Orzekających są przede wszystkim eksperci-orzecznicy, posiadający uprawnienia do orzekania, zatrudnieni w Departamencie Orzecznictwa¹⁵. W latach objętych kontrolą orzekało 5 przewodniczących i 11 ekspertów-orzeczników.

¹⁴ Bez aplikantów eksperckich i asesorów.

¹⁵ Dalej: DO.

Z dniem 1 września 2010 r., w wyniku zmian organizacyjnych wprowadzonych zarządzeniem Nr 3 Prezesa Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 września 2010 r. zmieniającym zarządzenie w sprawie szczegółowej organizacji wewnętrznej Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej, powołano w ramach DO Wydział Kancelaryjno-Administracyjny, do którego zadań przyporządkowano m.in. formalnoprawne przygotowywanie spraw do rozpatrzenia przez Kolegia Orzekające ds. spornych. Powołanie tej komórki organizacyjnej służyło zmianie procedur zawiadamiania stron, prowadzeniu korespondencji w sprawach braków i usterek składanych wniosków w trybie postępowania spornego, w szczególności egzekwowania już na wstępnym etapie obowiązku legitymowania się przez strony dokumentami, z których wynika prawo do reprezentacji strony przez osoby, które udzieliły pełnomocnictwa¹⁶.

3.2.2. Terminowość egzekwowania przez UPRP formalnych elementów wniosków w sprawach spornych

Najwyższa Izba Kontroli stwierdziła nadmierną długotrwałość postępowania przy realizacji przez Urząd obowiązków związanych z egzekwowaniem formalnych elementów wniosków w sprawach spornych, określonych w art. 255¹ ust. 2-4 *pwp*, tj. wymogów formalnych, jakie musi spełniać składany do UPRP wniosek w sprawie postępowania spornego. Taki sposób działania podlega negatywnej ocenie pod względem rzetelności.

W wylosowanej próbie 127¹⁷ spraw z lat 2010–2012, w 82 przypadkach (tj. 64,6%) złożone wnioski nie spełniały wymogów formalnych określonych w art. 255¹ ust. 2-4 *pwp*. Przy czym w poszczególnych latach objętych kontrolą współczynnik ten kształtował się odpowiednio na poziomie: 2010 r. – 54,2%, 2011 r. – 77,4%, 2012 r. – 40%.

Po przeprowadzeniu analizy formalnej składanych wniosków, pracownicy DO UPRP, na podstawie art. 255¹ ust. 6 *pwp* wzywali wnioskodawców do usunięcia usterek lub braków w terminie 30 dni. W składanych wnioskach najczęściej nie dopełniano obowiązku przedłożenia dokumentów, z których wynikało prawo do reprezentowania stron przez osoby, które udzieliły pełnomocnictwa. Kontrola wykazała, że średni czas od złożenia wniosku do wysłania przez Urząd wezwania do usunięcia braków formalnych, w kolejnych latach objętych kontrolą wynosił odpowiednio: 67, 69 oraz 18 dni. W roku 2010 pięć wezwań o uzupełnienie braków formalnych wysłanych zostało z przekroczeniem sześciomiesięcznego terminu, w którym powinno zostać zakończone dane postępowanie sporne¹⁸.

NIK jako nadmiernie długotrwałe ocenia działania Urzędu związane z przeprowadzaniem analizy formalnej składanych wniosków. W 41 sprawach spornych (tj. 32% spraw) od daty wpływu wniosku do DO (bądź przekazania akt sprawy do DO przez Departament Rejestrów UPRP) do dnia wezwania strony do uzupełnienia braków formalnych upłynął okres od jednego do prawie 10 miesięcy.

¹⁶ Wyjaśnienia Dyrektora Departamentu Orzecznictwa UPRP – z dnia 5 marca 2013 r.

¹⁷ W badanej próbie 10% ogółu spraw spornych wszczętych w latach 2010-2012 łącznie w 102 przypadkach nastąpiło przekroczenie terminu wskazanego w art. 255 ust. 3 *pwp*, szczegółowej kontroli poddano sprawy, w których przekroczenie wyniosło nie mniej niż sześć miesięcy. Z tego względu od dnia złożenia wniosku do dnia wydania decyzji upłynęło co najmniej 12 miesięcy. Przyjmując powyższe kryterium szczegółowemu badaniu poddano akta 38 spraw, w tym 31 wylosowanych z repertorium za rok 2010 i 7 z repertorium za rok 2011. W wylosowanej próbie z repertorium za rok 2012 (15 spraw) ze względów obiektywnych nie mogło być przypadków przekroczenia terminu wskazanego w art. 255 ust. 3 *pwp* o okres równy bądź dłuższy od sześciu miesięcy. Szczegółową kontrolą objęto zatem wszystkie przypadki prowadzenia w 2012 r. spraw z przekroczeniem terminu określonego w art. 255 ust. 3 *pwp* (2 sprawy). Łącznie szczegółowemu badaniu poddano 40 spośród 127 wylosowanych spraw.

¹⁸ W sprawach tych wezwania wysłano w terminie od 244 do 285 dni, po złożeniu wniosku do Urzędu.

Niezależnie od powyższej oceny, NIK za celowe uznaje podjęcie przez UPRP działań mających na celu poprawę terminowości rozpatrywania postępowań spornych, w wyniku których we wrześniu 2010 r. dokonano zmian organizacyjnych i powołano w ramach DO Wydział Kancelaryjno-Administracyjny, do którego zadań należało m.in. formalnoprawne przygotowywanie spraw do rozpatrzenia przez Kolegia Orzekające ds. spornych. Dyrektor Departamentu Orzecznictwa w złożonych wyjaśnieniach¹⁹ stwierdziła, że powołanie tej komórki organizacyjnej służyło zmianie zasad zawiadamiania stron, ujednoliceniu zasad i sposobu kontaktowania się ze stronami. Jednocześnie już na etapie analizy formalnej złożonych wniosków, rozpoczęto egzekwowanie obowiązku legitymowania się przez strony dokumentami, z których wynika prawo do reprezentacji strony przez osoby, które udzieliły pełnomocnictwa. W złożonych wyjaśnieniach stwierdzono ponadto, że w celu poprawy jakości i efektywności działań DO w omawianym zakresie, przeprowadzono również zmiany kadrowe polegające na tym, że „w Departamencie przestały pracować osoby, których praca, pomimo dodatkowego przeszkolenia nie odpowiadała nowym standardom w zakresie jakości i efektywności”.

W ocenie NIK, Urząd nie wykorzystywał dostępnych możliwości wpłynięcia na zmniejszenia liczby składanych wniosków z brakami formalnymi, ponieważ zaniechał działań informacyjnych, które wskazywałyby podmiotom składającym wnioski o wszczęcie postępowania w trybie spornym, jakie wymogi formalne muszą spełniać składane wnioski.

UPRP na swoich stronach internetowych²⁰ do czasu zakończenia czynności kontrolnych nie zamieszczała informacji dotyczących wymogów formalnych w zakresie dokumentów niezbędnych do uznania wniosku/sprzeciwu za prawidłowo złożony pod względem formalnym w trybie postępowania spornego. W złożonych wyjaśnieniach Dyrektor Departamentu Orzecznictwa UPRP²¹ wskazywała, iż strony w postępowaniu prowadzonym w trybie spornym reprezentowane są przez profesjonalnych pełnomocników w osobach rzeczników patentowych, radców prawnych i adwokatów, którzy powinni posiadać elementarną wiedzę procesową. NIK przyjmując te wyjaśnienia wskazuje, że liczba i podobieństwo występowania najczęściej występujących braków formalnych, tj. brak stosownych pełnomocnictw, nie przedkładanie dokumentów, z których wynika prawo do reprezentowania stron przez osoby, które udzieliły pełnomocnictwa, uzasadnia potrzebę zamieszczenia na stronach internetowych UPRP stosownych objaśnień dotyczących spełniania wymogów niezbędnych do uznania wniosku/sprzeciwu za prawidłowo złożony pod względem formalnym.

Po zakończeniu kontroli, realizując wniosek pokontrolny, na stronie internetowej UPRP zamieszczono pouczenie o wymaganej zawartości wniosku, odnoszące się do najczęściej występujących nieprawidłowości.

3.2.3. Terminowość realizacji obowiązku wzywania stron do udzielenia odpowiedzi na wniosek

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości oceniła pod względem rzetelności terminowość realizacji przez UPRP obowiązku wzywania stron do udzielenia odpowiedzi na wniosek, wynikającego z art. 255² *pwp*.

¹⁹ Z dnia 5 marca 2013 r.

²⁰ Strona podmiotowa UPRP – www.uprp.pl, strona Biuletynu Informacji Publicznej <http://uprp.gov.pl/start/Lead40,471,1276,0,bip.pl,text/>

²¹ Wyjaśnienia z dnia 5 marca 2013 r.

Zgodnie z treścią tego przepisu, Urząd Patentowy doręcza stronom postępowania spornego odpisy wniosku, wyznaczając jednocześnie termin do nadesłania pisemnej odpowiedzi na wniosek. Upływ wyznaczonego stronie terminu do udzielenia odpowiedzi na wniosek determinuje możliwość wyznaczenia przez UPRP terminu rozprawy zgodnie z art. 255³ ust. 1 *pwp*.

Spośród objętych szczegółowym badaniem 40 spraw spornych, w czterech przypadkach (10%) miała miejsce sytuacja, w której od dnia wpływu do UPRP wniosku (lub otrzymania akt sprawy przez DO) do dnia wysłania uprawnionym wezwań do udzielenia odpowiedzi na wniosek upłynął okres przekraczający trzy miesiące.

NIK pozytywnie oceniła natomiast fakt przeprowadzenia przez Urząd wewnętrznej analizy dotyczącej terminowości realizacji przez UPRP obowiązku wzywania stron do udzielenia odpowiedzi na wniosek oraz podjęcia działań naprawczych w tym zakresie. W wyniku dokonanych we wrześniu 2010 r. zmian organizacyjnych, zmodyfikowano procedury zawiadamiania stron, ujednolicono sposób kontaktowania się ze stronami oraz zaczęto egzekwować na etapie sprawdzenia wymogów formalnych zasadę procesową legitymowania się przez strony dokumentami, z których wynika prawo do reprezentacji. Fakt, że począwszy od drugiej połowy 2011 r. praktycznie nie występowały przypadki zwłoki w wysyłaniu wezwań do udzielenia odpowiedzi, potwierdza, że przeprowadzone zmiany przyspieszyły działania formalne w prowadzonych postępowaniach spornych.

3.2.4. Terminowość rozstrzygania spraw spornych

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie oceniła pod względem rzetelności działalność Urzędu związaną z terminowością rozstrzygania spraw spornych. Ocena ta odnosi się bezpośrednio do wywiązywania się przez UPRP z realizacji określonego w art. 255 ust. 3 *pwp* instrukcyjnego terminu, zgodnie z którym Urząd powinien dążyć do rozstrzygnięcia sprawy w terminie sześciu miesięcy od dnia złożenia wniosku.

W latach objętych kontrolą liczba składanych do UPRP wniosków w sprawach spornych nie ulegała znaczącym zmianom i wynosiła w latach 2010–2012 odpowiednio: 591, 569 i 574. Pozytywne efekty rozpoczętych w końcu 2010 r. zmian organizacyjnych znalazły swoje odzwierciedlenie w zmniejszającej się od początku 2011 r. liczbie spraw pozostających do rozstrzygnięcia z poprzedniego okresu. Na dzień 1 stycznia 2010 r. do rozpatrzenia były 1 132 sprawy sporne, a na koniec tego roku 1 166 spraw. Od 2011 r. liczba spraw spornych pozostających do rozpatrzenia w następnym okresie ulega sukcesywnemu zmniejszeniu: na koniec roku 2011 pozostawało 999 spraw, a na koniec roku 2012 – 849 spraw.

Z 59 wylosowanych do kontroli spraw, które wpłynęły do UPRP w roku 2010, w 56 sprawach (tj. w 95%) przekroczony został sześciomiesięczny termin ich rozpatrzenia. Przy czym średnie przekroczenie tego terminu wynosiło 235 dni. W jednym z przypadków decyzja wydana została z opóźnieniem wynoszącym 832 dni. Z 53 wylosowanych spraw, które wpłynęły do UPRP w roku 2011, termin sześciu miesięcy przekroczony został w 44 sprawach (tj. w 83%). Średni okres przekroczenia terminu rozpatrzenia sprawy wynosił 101 dni, a maksymalny 357. Natomiast w 2012 r. termin nie został dotrzymany tylko w dwóch przypadkach na 15 wylosowanych spraw (tj. w 13%). Przekroczenie wyniosło 35 i 80 dni (tj. średnio 58 dni).

W okresie objętym kontrolą pracami Kolegiów Orzekających do spraw spornych kierowało 5 przewodniczących. Zasiadało w nich też 11 ekspertów-orzeczników z uprawnieniami do orzekania

w sprawach spornych. Kolegia Orzekające do spraw spornych rozpatrują sprawy należące do ich właściwości w składach trzy lub pięcioosobowych, w zależności od złożoności sprawy (art. 279 ust. 2 *pwp*).

Szczegółową kontrolą objęto 48 spraw spornych, w tym 40 wybranych w sposób losowy oraz 8 z zastosowaniem doboru celowego.

NIK zwraca przy tym uwagę na podniesiony w wyjaśnieniach Dyrektora DO²² fakt, iż zgodnie z art. 269 ust. 1 *pwp* w zakresie orzekania eksperci podlegają tylko ustawom, w związku z czym to Kolegia Orzekające decydują o zasadności i czasie podejmowania czynności procesowych i jakkolwiek ingerencja przełożonych ekspertów orzekających w Kolegiach (w tym Prezesa UPRP) w zakresie tempa procedowania i czynności podejmowanych przez Kolegium byłaby niezgodna z przepisami prawa. Dlatego ocenie poddano tylko ogólną terminowość rozstrzygania spraw spornych, określoną w art. 255 ust. 3 *pwp*.

W 23 z ogółem 48 spraw objętych szczegółową kontrolą (tj. w 48%) stwierdzono, że wyznaczenie na wokandę rozpraw następowało od ponad trzech do 11 miesięcy po usunięciu braków formalnych w dokumentacji postępowania lub uzyskaniu odpowiedzi na wnioski. W sprawach objętych kontrolą następowały też wielomiesięczne przerwy między terminami rozpraw. Sytuacja taka źle świadczy o rzetelności i celowości działania.

Dyrektor Departamentu Orzecznictwa wyjaśniła²³, iż przedłużanie łącznego czasu trwania postępowań w trybie spornym następowało wskutek braku możliwości wcześniejszego wyznaczania terminów rozpraw. Stan ten spowodowany był dużą liczbą wniosków wpływających do UPRP w trybie postępowania spornego, przy ograniczonej liczbie pracowników Departamentu Orzecznictwa UPRP, mających uprawnienia do orzekania.

NIK przyjmując te wyjaśnienia, wskazuje jednak na dwa rodzaje przyczyn, które zdaniem Izby mają wpływ na dłuższy niż sześciomiesięczny okres rozstrzygania postępowań spornych (wystąpił on w 89% badanych spraw z lat 2010-2011). Są to:

- przyczyny wewnętrzne – zależne od UPRP, do których można zaliczyć m.in. organizację pracy komórek wspierających pracę Kolegiów Odwoławczych, mającą wpływ na czas dokonywania analizy formalnej złożonych wniosków, liczbę ekspertów z uprawnieniami do orzekania w sprawach spornych, oraz
- przyczyny zewnętrzne – w znacznej mierze niezależne od UPRP, do których można zaliczyć wykorzystywanie przez strony postępowań różnych działań mających na celu przedłużanie prowadzonego postępowania, jak np. konieczność odraczania kolejnych terminów rozpraw wskutek m.in. zmian pełnomocników strony, bądź składania przez pełnomocników stron wniosków o odraczanie terminów rozpraw z uwagi na chorobę lub kolizję terminów.

3.2.5. Terminowość sporządzania uzasadnień decyzji w sprawach spornych

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie oceniła rzetelność realizacji przez UPRP obowiązku określonego w art. 255⁸ ust. 2 *pwp*, który wyznacza termin 30 dni na sporządzenie pisemnego uzasadnienia do wydanej przez Kolegium Orzekające decyzji w sprawach spornych, od dnia jej ogłoszenia.

²² Z dnia 28 lutego 2013 r.

²³ Jw.

W roku 2010 w 49 na 59 spraw, tj. w 83% wylosowanych do kontroli spraw, przekroczony został trzydziestodniowy termin sporządzenia pisemnego uzasadnienia do decyzji wydawanej przez Urząd po przeprowadzeniu postępowania spornego. Średni czas od ogłoszenia decyzji do sporządzenia takiego uzasadnienia wynosił 151 dni. W pięciu przypadkach uzasadnienie do decyzji zostało sporządzone po roku lub dłużej od dnia jej ogłoszenia²⁴. W roku 2011 średni okres sporządzenia pisemnego uzasadnienia wynosił 79 dni, a maksymalny 271. Trzydziestodniowy termin na sporządzenie uzasadnienia do decyzji został przekroczony w 72% wytypowanych do kontroli spraw. W roku 2012 okres ten przekroczony został w 27% skontrolowanych spraw.

Dyrektor DO w wyjaśnieniach dotyczących powodów niedotrzymywania określonego w ustawie terminu na sporządzanie pisemnych uzasadnień do decyzji wydawanych w postępowaniach spornych²⁵ wskazała na niezawisłość ekspertów zasiadających w Kolegiach Orzekających UPRP i tym samym brak możliwości ingerencji przełożonych ekspertów w zakresie tempa procedowania oraz dużą ilość wniosków wpływających do UPRP w badanym okresie w trybie postępowania spornego, przy ograniczonej liczbie pracowników Departamentu Orzecznictwa UPRP, mających uprawnienia do orzekania. Jak wskazano w złożonych wyjaśnieniach w obecnym stanie (tj. po reorganizacji dokonanej w Departamencie Orzecznictwa UPRP) organizacja pracy ekspertów-orzeczników pozwala na jej efektywne rozplanowanie, co w rezultacie przyczynia się do skrócenia cyklu pisanie uzasadnień orzeczeń wydawanych przez Kolegia Orzekające ds. spornych. NIK przyjmując te wyjaśnienia wskazuje, że Kolegia Orzekające ds. spornych zobowiązane są do stosowania prawa, na podstawie którego orzekają. Należy zauważyć, że zgodnie z art. 269 ust. 1 *pwp* w zakresie orzekania eksperci podlegają ustawom. Obowiązują ich zatem terminy. Mają obowiązek przestrzegania prawa, w tym m.in. rzetelnie, bezstronnie, sprawnie i terminowo wykonywać powierzone zadania (art. 270 ust. 1 pkt 3 ww. ustawy). Jednocześnie NIK pozytywnie ocenia skrócenie czasu sporządzania pisemnych uzasadnień do wydawanych decyzji.

Dyrektor DO UPRP wskazała²⁶ również, iż opóźnienia w sporządzaniu pisemnych uzasadnień do wydanych decyzji wynikają z konieczności wypożyczenia innemu organowi lub sądowi oryginałów akt spraw. Jak wskazała, przyjęta w DO UPRP praktyka sporządzania tzw. „akt zastępczych” poprzez kompletowanie kserokopii najistotniejszych w sprawach dokumentów i materiałów dowodowych, nie zabezpiecza jednak możliwości sporządzania na ich podstawie uzasadnień, gdyż sporządzenie uzasadnienia decyzji wymaga odniesienia się do wszystkich dowodów i argumentów stron.

Kontrola wykazała, że sytuacja, w której przekazanie akt na żądanie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego (WSA) spowolniło o ponad dwa miesiące prace nad sporządzeniem uzasadnienia decyzji miało np. miejsce w przypadku sprawy objętej doborem celowym. Na żądanie WSA akta tej sprawy przekazane zostały do dyspozycji sądu w okresie od 13 lutego do 23 kwietnia 2012 r. i jak wynika z udzielonych na tę okoliczność wyjaśnień²⁷ ekspert-referent przystąpił do kontynuowania sporządzenia pisemnego uzasadnienia dopiero w dniu ich zwrotu.

²⁴ W skrajnym przypadku okres ten wynosił 427 dni.

²⁵ Wyjaśnienia Dyrektora DO UPRP z dnia 28 lutego 2013 r. oraz 5 marca 2013 r.

²⁶ Wyjaśnienia Dyrektora DO UPRP z dnia 28 lutego 2013 r.

²⁷ Wyjaśnienia Dyrektora DO UPRP z dnia 28 lutego 2013 r.

NIK przyjmując powyższą argumentację wskazuje, iż w przypadkach konieczności wypożyczenia innemu organowi lub sądowi oryginałów akt spraw, w celu zapewnienia ciągłości prac w sprawach spornych, w tym sporządzania uzasadnień decyzji oraz możliwości niezwłocznej realizacji wniosków stron o udostępnienie kopii dokumentów, celowym jest rozważenie możliwości archiwizacji kompletu akt w postaci elektronicznej.

W UPRP z inicjatywy Departamentu Orzecznictwa podjęte zostały wewnętrzne prace mające na celu przygotowanie propozycji zmian legislacyjnych, m.in. w zakresie dotyczącym usprawnienia prowadzenia postępowań spornych, poprzez uzależnienie kwestii sporządzania pisemnego uzasadnienia do decyzji od wyrażenia żądania jego sporządzenia przez którąkolwiek stronę postępowania, jak to ma miejsce w sądowym postępowaniu cywilnym.

3.2.6. Postępowania sporne wszczęte wskutek sprzeciwów wobec prawomocnych decyzji UPRP

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie oceniła pod względem rzetelności terminowość prowadzenia przez UPRP postępowań spornych wszczętych wskutek sprzeciwów wobec prawomocnych decyzji UPRP o udzieleniu patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji²⁸.

Zgodnie z przepisem art. 246 ust. 1 *pwp* każdy może wnieść umotywowany sprzeciw wobec prawomocnej decyzji UPRP o udzieleniu patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji, w ciągu sześciu miesięcy od opublikowania w „Wiadomościach Urzędu Patentowego” informacji o udzieleniu prawa. Na podstawie art. 247 ust. 1 *pwp* Urząd jest zobowiązany do niezwłocznego zawiadomienia uprawnionego z ww. prawa o wniesieniu sprzeciwu, wyznaczając mu termin na ustosunkowanie się do sprzeciwu. W praktyce UPRP sprzeciwy wnoszone są do Departamentu Rejestrów UPRP²⁹, w którym przechowywane są wszystkie akta spraw, których prawo wyłączne nie wygasło z mocy prawa, nie zostało wygaszone na wniosek lub też unieważnione. Fizycznie akta znajdują się w tak zwanym „kompaktusie”, tj. wyodrębnionym pomieszczeniu z szafami z aktami spraw będącymi w mocy. Po stwierdzeniu prawidłowości złożonego sprzeciwu na podstawie art. 246 *pwp* oraz warunków formalnych DR UPRP zawiadamiał uprawnionego o sprzeciwie wyznaczając mu termin na zajęcie stanowiska. Przepis art. 247 *pwp* nie określa, jaki termin powinien Urząd wyznaczyć uprawnionemu na ustosunkowanie się do sprzeciwu. Dlatego też stosowano posiłkowo art. 242 *pwp*, który określa terminy jakie Urząd wyznacza stronie w toku postępowania w sprawach związanych m.in. z utrzymaniem ochrony wynalazków, wzorów przemysłowych, znaków towarowych. Terminy te nie mogły być krótsze niż miesiąc, gdy strona ma miejsce zamieszkania lub siedzibę na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej i nie krótsze niż dwa miesiące, gdy strona ma miejsce zamieszkania lub siedzibę za granicą.

Zgodnie z orzecznictwem³⁰ w UPRP w latach 2010–2012 przyjmowano, że datą wszczęcia postępowania spornego jest data doręczenia Urzędowi pisma o uznaniu przez stronę sprzeciwu za bezzasadny. Rozpoczęcie postępowania w trybie spornym rozpoczynało się czynnością przekazania Departamentowi Orzecznictwa przez Departament Rejestrów UPRP sprzeciwu oraz odpowiedzi na sprzeciw uznającej sprzeciw za bezzasadny.

Z ogółem 40 wybranych w sposób losowy spraw spornych, w 18 przypadkach sprawy te dotyczyły postępowań prowadzonych w UPRP wskutek wniesienia sprzeciwów wobec prawomocnych decyzji Urzędu Patentowego o udzieleniu patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji.

²⁸ Postępowania na podstawie art. 246 i 247 *pwp*.

²⁹ Dalej: DR UPRP.

³⁰ Np. wyrok WSA z dnia 11 stycznia 2012 roku, sygn. akt VI S.A./Wa 2123/11.

W 15 postępowaniach prowadzonych w UPRP wskutek wniesienia sprzeciwów (83% badanej próby) stwierdzono, że DR UPRP po wpływie do Urzędu sprzeciwów od decyzji o udzieleniu patentu, prawa ochronnego lub prawa z rejestracji wysyłał uprawnionym wezwania do udzielenia odpowiedzi na sprzeciwy w terminie od ponad dwóch do ponad pięciu miesięcy od daty wpływu sprzeciwów. W skrajnym przypadku, gdy do UPRP wpłynął wniosek o przywrócenie terminu do uzupełnienia braku formalnego, czas od momentu wpływu sprzeciwu do wysłania uprawnionemu wezwania do udzielenia odpowiedzi wynosił ponad 15 miesięcy.

W złożonych wyjaśnieniach, Dyrektor DR UPRP poinformował³¹, że wysłanie wezwania do udzielenia odpowiedzi na sprzeciw musi zostać poprzedzone zarówno czynnościami wstępnymi (m.in. dekretacją, sprawdzeniem zachowania terminu – daty publikacji w „Wiadomościach Urzędu Patentowego”, rejestracją, nadaniem numeru sprawie), jak i badaniem sprzeciwu pod względem formalnym (m.in. podpisów, pełnomocnictw i opłaty od nich), badaniem faktu wniesienia opłaty za sprzeciw (m.in. współpraca ze służbami księgowymi w kwestii weryfikacji opłat), ewentualnymi czynnościami związanymi z wysyłaniem wezwania do uzupełnienia braków. W udzielonych wyjaśnieniach³² dyrektor DR UPRP poinformował również, że wśród stwierdzonych 15 przypadków opóźnień w wysyłaniu wezwań do udzielenia odpowiedzi na sprzeciwy, główną ich przyczyną było stwierdzenie braków formalnych w składanej dokumentacji (w 10 sprawach), na opóźnione wysłanie wezwań wpływ miał również brak dokumentacji spraw w tzw. „kompaktusie” z uwagi na ich wypożyczenie do innych organów lub komórek organizacyjnych UPRP (w pięciu przypadkach).

Ustawa *pwp* nie określa terminu wykonania wszystkich czynności niezbędnych do wysłania wezwania do udzielenia odpowiedzi na sprzeciw. Ponadto czas od złożenia sprzeciwu do wpływu do UPRP odpowiedzi uprawnionego na sprzeciw nie jest zaliczany do wskazanego w *pwp* sześciomiesięcznego terminu rozstrzygania postępowań spornych. W ocenie NIK, pomimo tych okoliczności, kilkumiesięczne prowadzenie czynności polegających głównie na formalnej ocenie wpływających do UPRP sprzeciwów, nie znajduje uzasadnienia.

NIK krytycznie ocenia rzetelność analizy formalnej dokonywanej przez DR UPRP. W pięciu przypadkach – ze wskazanych przez Dyrektora DR UPRP 10 spraw, w których według złożonych przez niego wyjaśnień, opóźnienie przekazania akt do DO spowodowane było uzupełnianiem braków formalnych – DO musiał ponownie występować o uzupełnienie braków formalnych. Wezwania te dotyczyły potwierdzenia przez składających sprzeciwy prawa do reprezentowania wnoszącego przez osoby, które podpisały pełnomocnictwa, tj. dostarczenia wyciągów z KRS.

Występowały istotne opóźnienia w przekazywaniu przez DR UPRP akt spraw po zakończeniu czynności do DO (po wpływie odpowiedzi na sprzeciw uznającej wniesiony sprzeciw za bezzasadny), co zasługuje na krytyczną ocenę pod względem rzetelności. Kontrola wykazała, że w 18 przypadkach (100% badanej próby) przekazywanie do DO akt spraw po uzyskaniu przez DR UPRP odpowiedzi na sprzeciw, uznającej wniesiony sprzeciw za bezzasadny, następowało po upływie od jednego do ponad trzech miesięcy od wpływu do UPRP odpowiedzi uprawnionych na sprzeciw (w skrajnym przypadku, gdzie wystąpiła konieczność wszczęcia odrębnego postępowania o zrzeczenie się prawa ochronnego do spornego znaku towarowego i przekazanie akt do innego wydziału, okres ten wynosił 12 miesięcy).

³¹ Wyjaśnienia z dnia 13 marca 2013 r.

³² Wyjaśnienia z dnia 13 marca 2013 r. oraz z dnia 27 marca 2013 r.

Według Dyrektora DR UPRP³³ głównymi przyczynami przedłużania terminu przekazania akt spraw przez DR do DO była duża ilość spraw do realizacji w danym okresie oraz konieczność usuwania braków formalnych odpowiedzi na sprzeciwy.

W ocenie NIK prowadzenie przez DR UPRP czynności formalnych po wpływie odpowiedzi na sprzeciwy, w terminach sięgających połowy instrukcyjnego, sześciomiesięcznego terminu określonego w art. 255 ust. 3 *pwp*, w istotny sposób wpływało na przedłużanie prowadzonych w UPRP postępowań spornych.

NIK pozytywnie ocenia wprowadzenie w UPRP systemu tzw. „teczek elektronicznych”³⁴ oraz elektronicznej archiwizacji i udostępnienia w tej postaci akt dokumentów rejestrowych, znajdujących się w Departamencie Rejestrów UPRP wszystkim uprawnionym użytkownikom Urzędu. Należy jednakże zwrócić uwagę, że dopiero kompleksowe zapewnienie elektronicznej archiwizacji dokumentów znajdujących się w tzw. „kompaktusie” i udostępnienie ich wszystkim osobom uprawnionym do korzystania z systemu, wyeliminuje w przyszłości sytuacje, w których na przedłużenie postępowań wpływ ma wypożyczenie do innych organów lub komórek organizacyjnych UPRP akt archiwizowanych wyłącznie w postaci „papierowej”.

3.2.7. Inne ustalenia

Najwyższa Izba Kontroli, dostrzegając specyfikę realizacji czynności orzeczniczych wykonywanych przez Kolegia Orzekające ds. spornych UPRP, które wykazują podobieństwo do postępowania cywilnego przed sądem, zwraca uwagę, że wpływ na opóźnienia, a niekiedy nawet paraliżowanie procesu orzekania miały również działania stron postępowania, podejmowane w ramach obowiązujących procedur określonych przepisami prawa. W jednej z badanych spraw działania pełnomocnika strony, mające na celu przedłużenie prowadzonego postępowania, przyczyniły się do wydłużenia czasu jego trwania do czterech lat.

W przypadku tym, działania uprawnionego, mające na celu przedłużenie procedowania w sprawie, wpływające na tempo prowadzonego postępowania można podzielić na te, które łączyły się z podnoszeniem wniosków o zawieszenie postępowania, składaniem wniosków dowodowych, zmianami pełnomocników, wniesieniem skargi do WSA na bezczynność Urzędu oraz wykazywaniem niemożliwości stawiania się na rozprawie. Większość wymienionych działań łączyła się z wnioskami o odroczenie rozpraw i co istotne, o okolicznościach uzasadniających te wnioski Urząd Patentowy RP dowiadywał się często w dniu rozprawy. W sprawie tej Urząd wyznaczył i przeprowadził z udziałem Kolegium Orzekającego w składzie trzyosobowym 11 rozpraw i cztery posiedzenia niejawne. Uprawniony już w pierwszym złożonym w sprawie piśmie procesowym, stanowiącym odpowiedź na wniosek wniósł o zawieszenie postępowania. Po odmowie zawieszenia postępowania przez Urząd uprawniony wniósł o ponowne rozpatrzenie wniosku w przedmiotowej sprawie, co wymagało wydania przez Urząd kolejnego postanowienia utrzymującego w mocy zaskarżone postanowienie. Następnie uprawniony złożył wniosek o odroczenie rozprawy z uwagi na toczące się między stronami negocjacje, po czym przedstawiciele uprawnionego, pomimo prawidłowego zawiadomienia nie stawili się na kolejną rozprawę, w toku której wnioskodawca zaprzeczył okoliczności toczenia się negocjacji między stronami. Kolejnymi działaniami wnioskodawcy było: złożenie nowych dowodów, złożenie wniosku o wyznaczenie innej godziny lub terminu rozprawy, brak stawiennictwa na kolejnym wyznaczonym terminie rozprawy. W toku kolejnej rozprawy pełnomocnicy wnioskodawcy wnieśli o jej odroczenie z uwagi na konieczność doprecyzowania wniosku w sprawie o przeprowadzenie dowodów. Odroczenie kolejnej rozprawy nastąpiło ze względu na chorobę pełnomocnika uprawnionego. Wnioskodawca złożył skargę do WSA na bezczynność Urzędu, po czym przed terminem kolejnej rozprawy wycofał dotychczasowe pełnomocnictwo dla reprezentującego wnioskodawcę - rzecznika patentowego. Powodem odroczenia kolejnej rozprawy była zgłoszona konieczność zapoznania się z materiałem dowodowym przez powołanego w sprawie rzecznika patentowego. Nowy reprezentant uprawnionego, przed terminem kolejnej rozprawy, wniósł o jej odroczenie z uwagi na kolizję

³³ Wyjaśnienia z dnia 13 marca 2013 r.

³⁴ Dla znaków towarowych, wzorów przemysłowych, wzorów użytkowych od lipca 2009, dla wynalazków od marca 2008 r.

terminów. Uznając niestawiennictwo uprawnionego za nieusprawiedliwione, Kolegium Orzekające wydało decyzję kończącą postępowanie trwające, z przyczyn leżących po stronie uprawnionego, ponad 4 lata po złożeniu wniosku o wszczęcie postępowania.

Wskazane powyżej działania stron postępowania, pozwalają na przedłużanie prowadzonych spraw przez jego strony, a tym samym uniemożliwiają Urzędowi dotrzymanie terminu określonego w art. 255 ust. 3 *pwp*. Jednocześnie NIK wskazuje na uprawnienia wyrażone w art. 255³ ust. 5 *pwp*, tj. że w przypadku nadmiernego przewleknięcia postępowania przez strony, Urząd może wyznaczyć stronom postępowania termin na podanie wszystkich twierdzeń oraz dodatkowych dowodów na ich poparcie, pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania (chyba że strona wykaże, że ich powoływanie w wyznaczonym terminie nie było możliwe albo że potrzeba powołania wynikła później).

Dlatego też NIK pozytywnie ocenia podjęte w UPRP działania w celu skrócenia terminów rozpatrywania postępowań spornych. Wprowadzone działania naprawcze oraz przeprowadzenie wstępnych analiz i przygotowanie propozycji zmian przepisów w *ustawie prawo własności przemysłowej*, może przyczynić się do usprawnienia pracy Urzędu.

4.1 Przygotowanie kontroli

Przygotowując niniejszą kontrolę, ze względu na uwarunkowania dotyczące niezależności pracy Kolegiów Orzekających w sprawach spornych i w celu uniknięcia dokonywania oceny merytorycznej pracy ekspertów, skoncentrowano się na sprawach zgodności prowadzonych postępowań z obowiązującymi procedurami, w szczególności ich terminowością. Kontrolą objęto sprawy sporne toczące się w latach 2010–2012, biorąc pod uwagę, że będzie to okres aktualny i wystarczający dla oceny sprawności prowadzenia tych postępowań.

Wykorzystano również skargę jednego z podmiotów, który przedstawił zarzuty dotyczące przewlekłości prowadzonych przez UPRP postępowań spornych.

4.2 Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli

Prezes Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej Pani Alicja Adamczak nie złożyła zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego.

Prezes UPRP³⁵ poinformowała o sposobie realizacji wniosków pokontrolnych.

Uwzględniono wniosek pokontrolny dotyczący zamieszczenia na stronie internetowej Urzędu informacji oraz wskazówek dotyczących wymogów formalnych, jakie muszą spełniać wnioski w sprawach spornych.

Podjęte zostały również działania, zmierzające do realizacji wniosku dotyczącego dokonywania archiwizacji akt w postaci elektronicznej, co umożliwi prowadzenie spraw na posiadanych kopiach różnym komórkom organizacyjnym Urzędu, w sytuacji przekazania przez UPRP akt sprawy do sądu.

W zakresie realizacji wniosku dotyczącego rozważenia możliwości zwiększenia liczby ekspertów z uprawnieniami do orzekania w sprawach spornych, Prezes UPRP poinformowała o podjęciu działań zmierzających do pozyskania dodatkowych środków na wynagrodzenia dla dwóch ekspertów, którym będzie można nadać uprawnienia do orzekania w sprawach spornych.

³⁵ Pismo z dnia 17 czerwca 2013 r.

Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej tematyki

1. Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej (Dz. U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1117 ze zm.).
2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2002 r. Nr 8, poz. 59 ze zm.).
3. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 7 czerwca 2004 r. w sprawie nadania statutu Urzędowi Patentowemu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2004 r., Nr 140, poz. 1484 ze zm.).
4. Regulamin Organizacyjny Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej – załącznik Nr 1 do jednolitego tekstu Zarządzenia Nr 2 Prezesa UPRP z dnia 1 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowej organizacji wewnętrznej Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącego Załącznik do Obwieszczenia Prezesa Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 2012 r. o ogłoszeniu jednolitego tekstu zarządzenia w sprawie szczegółowej organizacji wewnętrznej Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. Urz. UPRP z 2012 r. poz. 1).

Wykaz organów, którym przekazano informację o wynikach kontroli

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Prezes Trybunału Konstytucyjnego RP
6. Rzecznik Praw Obywatelskich
7. Minister Gospodarki
8. Minister Finansów
9. Minister Sprawiedliwości
10. Sejmowa Komisja Gospodarki
11. Sejmowa Komisja Finansów Publicznych
12. Sejmowa Komisja Ustawodawcza
13. Sejmowa Komisja Odpowiedzialności Konstytucyjnej
14. Senacka Komisja Gospodarki Narodowej
15. Prezes Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej

**URZĄD PATENTOWY
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**
PREZES
Alicja Adamczak

Warszawa, 31 października 2013 r.

P/072/ 26 /13

Pan
Marian Cichosz
Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli

W nawiązaniu do *Informacji o wynikach kontroli postępowań spornych prowadzonych przez Urząd Patentowy RP w latach 2010 - 2012* Najwyższej Izby Kontroli (znak KGP-4114-02-01/2013 z dnia 23 października 2013 r.) pragnę poinformować Pana Prezesa, że o przedmiotowych wynikach poinformowałam kierownictwo Urzędu oraz dyrektorów Departamentów Orzecznictwa i Rejestrów. Biorąc pod uwagę wcześniej podjęte działania, które przedstawiłam Panu Prezesowi w piśmie z dnia 17 czerwca br. (nr P-076-9/2013), wyrażam nadzieję, że postępowania sporne prowadzone przez Urząd spełnią wszystkie wymagane prawem standardy.

Jestem przekonana, że przedmiotowa ocena jest również elementem mobilizującym wszystkich pracowników wskazanych departamentów do efektywnego procedowania.